

POSTANOWIENIE

Dnia 20 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z powództwa M. R.
przeciwko P. - Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.
o zadośćuczynienie za krzywdę, nakazanie określonego zachowania się, zapłatę
dodatkowego wynagrodzenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 kwietnia 2021 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 24 października 2019 r., sygn. akt III APa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża powódki kosztami pełnomocnika pozwanego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 24 października 2019 r., sygn. akt III APa (...), Sąd Apelacyjny w (...) – w sprawie z powództwa M. R. przeciwko P. S.A. z siedzibą w W. – oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy w W. z dnia 26 października 2017 r., sygn. akt XXI P (...), w którym Sąd Okręgowy oddalił powództwo o zadośćuczynienie za krzywdę, nakazanie określonego zachowania się, zapłatę dodatkowego wynagrodzenia radcy prawnego w kwocie 1420 zł (pkt 1), w pozostałym zakresie umorzył postępowanie w sprawie (pkt 2); zasądził od powódki na rzecz strony pozwanej kwotę 1920 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego (pkt 3).

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego powódka zaskarżyła skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała na przyczyny przyjęcia skargi określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W ocenie skarżącej w sprawie występują następujące zagadnienia prawne:

„1) Czy w świetle dyspozycji art. 94³ k.p. w związku z dyspozycją art. 5 k.p., w sprawach o roszczenia z tytułu mobbingu, którego ofiarą jest radca prawny pozostający w stosunku pracy, dla oceny działań i zaniechań, podejmowanych przez mobbera, które mają na celu m.in. poniżenie, ośmieszenie, zastraszenie, prowadzące do zaniżonej przydatności zawodowej, a w konsekwencji do wyizolowania w celu eliminacji z zespołu, pracownika będącego radcą prawnym, konieczne jest ustalenie zakresu podporządkowania radcy prawnego i zakresu jego autonomii w stosunku pracy na podstawie obowiązujących przepisów ustawy o radcach prawnych;

2) Czy w związku z aktualnym orzecznictwem Sądu Najwyższego w zakresie konieczności zbudowania przez sąd w sprawach roszczeń z tytułu mobbingu wzorca ofiary rozsądnej (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2019 r. w sprawie sygn. akt III PK 6/18, publ. LEX nr 2619173, wyrok SN z dnia 8 sierpnia 2017 r., sygn. akt I PK 206/16, publ. LEX nr 233062, wyrok SN z 22 kwietnia 2015 r. II PK 166/14, publ. LEX nr 1712815), Sąd budując obiektywny wzorzec ofiary rozsądnej powinien, uwzględniać wrażliwość pracownika, wynikającą z przepisów szczególnych, modyfikujących standardowy stosunek pracy, stosownie do art. 5 k.p., a w przypadku radców prawnych jako ofiar mobbingu, uwzględniać wrażliwość radcy prawnego, wynikającą z przepisów ustawy o radcach prawnych”.

Równocześnie wskazano, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, bowiem Sąd Apelacyjny nie rozstrzygnął zarzutów postawionych w apelacji, nie ustalił obiektywnego wzorca ofiary rozsądnej, jaką jest radca prawny, jak również nie wskazał na zasady autonomii wykonywania zawodu radcy prawnego i w oparciu o nie, nie zbudował relacji jakie powinny cechować szeregowego radcę prawnego i koordynatora zespołu radców prawnych. Sąd II instancji w zaskarżonym orzeczeniu, wadliwie przyjął, iż rola koordynatora zespołu radców prawnych w rozumieniu art. 9 ust. 2 ustawy o radcach prawnych jest tożsama z rolą przełożonego w rozumieniu art. 22 § 1 k.p.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana wniosła o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania; ewentualnie - o oddalenie skargi kasacyjnej w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania; w każdym przypadku o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powódki nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W świetle utrwalonego już orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu

argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). Ograniczenie się przez skarżącego do pytania nie jest wystarczającym określeniem zagadnienia prawnego, jeżeli zagadnienie prawne nie zostało przedstawione bez odniesienia się do ogólnych problemów interpretacyjnych (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451).

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista

zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035, z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205, z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616, z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżąca konstruuje w oparciu o te same kwestie, które określają przedstawione w uzasadnieniu wniosku „zagadnienia prawne”.

Taka konstrukcja uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wadliwa. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. wykluczają się, gdyż skarga kasacyjna nie może być uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, że konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964). W postanowieniu z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990, Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, że łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, budzi poważne zastrzeżenia. W uzasadnieniu powołanego postanowienia Sąd Najwyższy podkreślił, że w dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy zwracał już uwagę, że jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawa) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi. Jak wskazano w uzasadnieniu postanowienia z 21 października 2008 r., II PK 158/08, LEX nr 738506, przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się krzyżują i wykluczają możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt 1 powołanego przepisu), jak i prywatny skarżącego (pkt 4 powołanego przepisu). Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy, a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę kasacyjną podziela przedstawione wyżej stanowisko judykatury w zakresie omawianej kwestii.

Niezależnie od powyżej stwierdzonej wadliwości uzasadnienia wniosku, stwierdzić należy, że skarżąca nie przedstawia istotnych zagadnień prawnych sprawy w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przede wszystkim

przedstawione w uzasadnieniu wniosku kwestie ogranicza tylko do ogólnikowych pytań - brakuje odpowiedniej jurekdyckiej argumentacji, w której wykazanoby, że w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Istotne zagadnienie prawne stosownie do treści art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. musi występować w sprawie – wynikać na tle podstaw zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku Sądu drugiej instancji. Nie można przedstawiać kwestii oderwanych od podstaw zaskarżonego wyroku – tak jego podstawy faktycznej, jak i podstawy prawnej.

Skarżąca uzasadnienie swoich zagadnień opiera na założeniu, że wobec niej był stosowany mobbing. Jest to założenie sprzeczne z zasadniczym stanowiskiem zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji, który stwierdził, że wobec powódki nie stosowano mobbingu. Według Sądu Apelacyjnego okoliczności faktyczne niniejszej sprawy nie dają żadnych podstaw do stwierdzenia, aby wobec powódki w okresie zatrudnienia u pozwanego stosowany był mobbing w jakiegokolwiek postaci. W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy nie sposób było stwierdzić wystąpienia którejkolwiek z przesłanek mobbingu wymienionych w art. 94³ § 2 k.p. W toku postępowania nie zostały wykazane żadne działania lub zachowania dotyczące powódki lub skierowane przeciwko niej, polegające na uporczywym i długotrwałym nękanii lub zastraszaniu. W szczególności nie sposób ocenić w ten sposób zachowań przełożonej powódki – E. G., w odniesieniu do której przede wszystkim powódka kierowała zarzut stosowania mobbingu. Powódka nie zdołała wykazać, że jej subiektywne przeświadczenie o byciu ofiarą mobbingu, znajduje uzasadnienie w obiektywnie ocenianych okolicznościach. E. G. była osobą kulturalną, życzliwą, bezkonfliktową i komunikatywną, a jej zachowania w stosunku do podległych pracowników nie były przedmiotem skarg. Świadkowie przyznawali, że między powódką a E. G. istniał konflikt, jednakże wynikał on z negatywnego nastawienia powódki, nie zaś z zachowania przełożonej. Powódka była traktowana wręcz w sposób uprzywilejowany. Przydzielono jej osobny pokój i mogła wybierać sprawy, którymi się zajmowała, odmawiając zajęcia się tymi, które z jakichś przyczyn jej nie odpowiadały. Powódce nie było zlecane sporządzanie opinii w szczególnie trudnych sprawach. Wobec braku wykazania przez powódkę okoliczności świadczących o niewłaściwym zachowaniu przełożonej, które

stanowiłoby którykolwiek z elementów wymienionych w art. 94³ § 2 k.p., lub chociaż wskazywałoby prawdopodobieństwo ich występowania, co uzasadniałoby przeprowadzenie dalszego postępowania dowodowego, Sąd Apelacyjny stwierdził, że powódka nie wykazała żadnych działań mobbingowych ze strony przełożonej. E.G. była w relacjach służbowych osobą komunikatywną, uprzejmą i pomocną i nikt nie zauważył, by w jakikolwiek sposób dręczyła powódkę lub traktowała ją gorzej w porównaniu z pozostałymi pracownikami. Według Sądu drugiej instancji wszelkie zarzuty powódki co do zachowania przełożonej należało ocenić jako przejaw niechęci do przełożonej, ponadto nadmiernej wrażliwości powódki i skłonności do subiektywnej oceny zdarzeń.

Nie przekonuje o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej twierdzenie uzasadnienia wniosku o tym, że „Sąd Apelacyjny nie rozstrzygnął zarzutów postawionych w apelacji”. Twierdzenie to w swojej ogólnikowości nie zostało powiązane z żadnym, konkretnie wskazanym, przepisem prawa procesowego; skarżąca nie sprecyzowała też, których to konkretnie zarzutów apelacji powódki Sąd drugiej instancji nie rozpoznał.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. (pkt 1.). Rozstrzygnięcie zawarte w pkt 2. ma podstawę w art. 102 k.p.c.